

ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ: ПОНЯТТЯ, СКЛАД, СТРУКТУРА ТА ОЦІНКА ДЛЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Прибутковість підприємств – основа ефективності економіки держави в цілому. Ринкова економіка вимагає гнучкості функціонування промислових підприємств, оперативного корегування характеру і напрямів процесів організації виробництва. На жаль, для нинішніх окремих виробничих підприємств характерні нездатність реально оцінити виробничий потенціал, неповне використання наявних ресурсів, новітніх технологій та сучасних методів управління виробництвом. Тому не знижується актуальність пошуку і впровадження нових підходів стосовно формування й використання виробничого потенціалу, більш глибокого дослідження методів його оцінювання, розвитку системи оцінювання.

У загальній постановці елементами виробничого потенціалу підприємства можна вважати всі ресурси, які пов'язані з функціонуванням і розвитком підприємства. Вибір найбільш важливих із величезної їх кількості числа є дуже складною проблемою, про що свідчить безліч трактувань складу виробничого потенціалу.

Головною задачею виробничого потенціалу для кожного підприємства є створення продукції при мінімальних ресурсних затратах, а для цього на підприємстві постійно повинен відбуватись пошук нових резервів щодо оновлення виробничого потенціалу і пристосування його до умов невизначеності. Існує багато різноманітних видів резервів покращення ефективності використання виробничого потенціалу підприємства, а отже, багато напрямків їх реалізації [5].

Що стосується виробничого потенціалу промислових підприємств, то до його складу доцільно включати матеріально-сировинні ресурси, які беруть безпосередню участь у процесах виготовлення продукції і науково-технічні ресурси. Чим потужніше база (матеріально-технічна) науково-технічного прогресу, тим ширше горизонти впровадження його досягнень, більше можливостей для вдосконалення і збільшення розмірів елементів виробничого потенціалу промислового підприємства [2].

Практичне значення визначення величини виробничого потенціалу пов'язано з такими аспектами:

- виміром сукупної вартості чинників виробництва і визначенні на цій основі вартості підприємства або його окремих об'єктів;
- точнішим і ефективнішим визначенням можливостей виробництва з випуску продукції в процесі розробки планів підприємства;
- уточненням механізму загальної оцінки ефективності діяльності підприємства

При формуванні та нарощуванні виробничого потенціалу промислового підприємства необхідно дотримуватися певних **принципів**, основними з яких є [3]:

1) *цілісність* – всі складові елементи потенціалу слугують для досягнення однієї загальної мети, тобто виробництву матеріальних благ та послуг відповідно до потреб споживачів; поєднання економічних інтересів розвитку виробництва з регіональними та загальнодержавними; задоволення потреб споживачів у високоякісних продукції, роботі, послугі;

2) *охорона довкілля* – процес формування та нарощення виробничого потенціалу на підприємстві повинен забезпечити рівновагу всіх компонентів природи при задоволенні потреб споживачів і нанесенні найменшої шкоди навколишньому середовищу;

3) *системність* – проявляється в тому, що виробничий потенціал повинен бути системою, яка пов'язує в єдине ціле цілі, ресурси і процеси, що проходять на даному підприємстві.

Для успішного розвитку підприємства в умовах ринкової економіки виникає потреба у зваженій методиці оцінки результатів господарської діяльності в порівнянні з потенційними можливостями його виробничих потужностей та ринку у цілому. Виходячи з цього, актуальним є питання вибору методу оцінки виробничого потенціалу підприємства, що дозволяє провести оцінку потенційних можливостей виробництва сільськогосподарської продукції на основі виявлення резервів росту виробничого потенціалу і забезпечення ефективності діяльності.

Основні методи розрахунку виробничого потенціалу підприємства та їх характеристика [4]:

1. *Еквівалентний метод* - оцінка виробничого потенціалу здійснюється за величиною будь-якого з його елементів, в який за допомогою спеціальних коефіцієнтів переводяться інші його елементи. Він ґрунтується на взаємозамінності елементів.

Цей метод дозволяє виразити величину виробничого потенціалу у вигляді величини одного з його елементів, але має наступні недоліки:

- весь виробничий потенціал визначається в одиницях виміру того ресурсу, в який переводяться інші види ресурсів;
- існує певна проблема у достовірності визначення коефіцієнтів заміщення і оцінки складу і якості ресурсів;
- при використанні цього методу такі елементи, як технологія і інформація, або не враховуються взагалі, або враховуються частково.

2. *Функціональний метод* - передбачає, що величина виробничого потенціалу дорівнює обсягу виробленої продукції, а величини окремих його елементів визначаються через питомі ваги продукції, у виробництві якої ці

елементи мають вирішальне значення.

Метод є найпростішим, але і найменш точним, оскільки:

- величини окремих елементів виробничого потенціалу можуть упродовж ряду років не змінюватися, а обсяги виробництва у цей період можуть значно збільшуватися або знижуватися;

- складно виділити частку участі того або іншого елемента у виробництві окремих видів продукції, а, отже, важко достовірно визначити величину кожного з елементів потенціалу;

- метод вступає в протиріччя з визначенням виробничого потенціалу, який характеризується не обсягом виробленої продукції, а сукупністю виробничих ресурсів.

3. *Кореляційний метод* - передбачає використання різних кореляційно-регресійних моделей при визначенні величини виробничого потенціалу.

Метод в цілому може використовуватися для визначення потенціалу національної економіки і її галузей по виробництву певних видів продукції. Але його використання на рівні підприємств ускладнено тим, що він не враховує особливості діяльності підприємств різних галузей.

4. *Вартісний метод* - передбачає визначення вартості кожного з елементів потенціалу, а потім і загальної вартості виробничого потенціалу як суми вартостей основних виробничих фондів, персоналу (кадрів), технології та інформації. Використовується:

- для визначення загальної вартості виробничих ресурсів, які має в розпорядженні підприємство;

- для оцінки загальної ефективності використання виробничих ресурсів підприємства;

- для узагальнюючої оцінки ефективності діяльності підприємства в цілому;

- для визначення вартості підприємства і вирішення питань про необхідність продажу його об'єктів або додаткової емісії цінних паперів.

5. *Комбінований метод* - Передбачає поєднання різних методів при визначенні величини виробничого потенціалу.

Одним з найважливіших напрямів пошуку резервів є підвищення коефіцієнту змінності роботи обладнання. Він важливий для підприємства тому, що нормативні значення цього показника не завжди відповідають існуючому рівню розвитку підприємства. Саме тому, ці нормативи варто переглядати для певної галузі. Також його варто розглядати в сукупності з вартістю обладнання та обслуговування, адже між ними існує прямопропорційна залежність. Оцінюючи значення показника варто звернути також увагу на коефіцієнт завантаження. В сукупності ці показники дають змогу оцінити та виявити резерви за інтегральним коефіцієнтом завантаження обладнання. Проте, без розробки нормативних значень для конкретного підприємства описані показники не дадуть виявити вплив на підвищення ефективності використання виробничого потенціалу.

Отже, виробничий потенціал є однією з основних складових загального потенціалу виробничого підприємства. Він являється однією з базових ланок економіки та допомагає забезпечити стабільність розвитку підприємства, його конкурентоспроможність. Сутність визначення "виробничий потенціал" полягає у сукупності виробничих ресурсів, що являють собою систему та перебувають у взаємодії та взаємозв'язку. Необхідно весь час здійснювати аналіз ефективності використання виробничого потенціалу, враховуючи особливості продукції, що виробляється та структури господарюючого суб'єкта.

Список літератури:

1. Герасимчук З. В. Виробничий потенціал регіону: методика оцінки та механізми його нарощення : монографія [Текст] / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. – Луцьк : ЛДТУ, 2008. – 242 с.

2. Іщук С. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств [Текст] / С. Іщук // Регіональна економіка. – 2005. – № 2. – С. 48–56.

3. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібн. [Текст] / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2008. – 316 с.

4. Толпежников, Р. А. Генезис понятия «потенциал предприятия» и определение его сущности / Р. А. Толпежников // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць у 3-х томах, т. 3. – Маріуполь, 2011. – С. 125-130

5. Бова Т. В. Оцінка ефективності використання виробничого потенціалу сучасних промислових підприємств [Електронний ресурс] / Т. В. Бова. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_12/2/bova.pdf